

PROBLEMATIKA AUTOMATIZACIJE KATASTARSKOG KNJIGOVODSTVA U HRVATSKOJ

(Nastavak 3)

Marijan BOŽICNIK — Zagreb

IZGLED STROJNO IZRAĐENIH KATASTARSKIH OPERATA — Pravilnikom za izradu Katastarskog operata, objavljenom u Službenom listu SFRJ broj 11/1970, propisan je sadržaj i oblik, kako za klasičnu izradu Katastarskih operata, tako i za operate izrađene u automatskoj tehnici, u Pravilniku nazvanih

»MEHANOGRAFSKO IZRAĐENIH KATASTARSKIH OPERATA«.

Pravilnikom su propisani slijedeći sastavni dijelovi automatski izrađenih katastarskih operati:

- 1) Abecedni pregled posjednika
- 2) Spisak parcela
- 3) Posjedovni list
- 4) Sumarni pregled posjedovnih listova (sumarnik)
- 5) Pregled po kulturama i katastarskom prihodu.

U daljnjem tekstu dat će se usporedba izrađenih dijelova katastarskih operata u Varaždinu, Osijeku i Zagrebu sa istim kako su određeni Pravilnikom.

1 — ABECEDNI PREGLED POSJEDNIKA

a — Pravilnik

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA

OPCINA

KATASTARSKA OPCINA

ABECEDNI ODNOSNO AZBUČNI PREGLED KORISNIKA

Prezime, očevo ime i ime KORISNIKA	Mjesto stanovanja	Kući broj	Broj posjedovnog lista	Ima posjed u drugim katastarskim općinama	
				Naziv katastarske općine	Broj posjedovnog lista
1	2	3	4	5	6

Adresa autora: Marijan Božićnik, dipl. inž. geod. Zagreb, Kaptolska 18

KAT. KOTAR	KAT. OPCINA	POS. LIST	PREZIME (OČEVO) IME MJESTO STANOVANJA	KUCNI BROJ	BR. KART.
267 — 013	22		Baraba ud. Kreše Kristina		1
267 — 013	22		Pašman		2
267 — 013	23		Baraba pok. Ive Petar		1
267 — 013	23		Pašman		2
267 — 013	24		Barešić pok. Pavla Ante		1
267 — 013	24		Pašman		2

Izgled varaždinske tiskanice abc pregled posjednika razlikuje se od pravilničke što ne predviđa da se u toj tiskanici vrši povezivanje posjednika, već se isto vrši za domaće posjednike tzv. unutrašnje proizvodnje u rasporedima doprinosa na dohodak iz poljoprivredne djelatnosti koja se tiskanica također strojno obrađuje. Povezivanje vanjskih posjednika vrši se na klasičnim sabirnim listovima koji se u tu svrhu i dalje održavaju.

Naziv (šifra) Katastarskog kotara i katastarske općine stroj upisuje u svakom horizontalnom redu pokraj svakog upisanog podatka. Oznaka kartice 1 i 2 označuje redni broj kartice tog posjednika, jer postoji posebna kartica za ime i prezime posjednika, a posebna kartica za mjesto stanovanja.

c — Osijek (Abecedni popis posjednika)

KAT. OPCINA: TVRĐAVICA - PODRAVLJE ABECEDNI POPIS POSJEDNIKA

Matični broj	Prezime, ime i očevo ime Mjesto stanovanja i zadnja pošta	Ulica i kućni broj	Broj posjedov. lista	Dio posjeda
346 8 01	Vujić Slavko Dušanov Osijek	Dravska obala 1-A	243/01	1/2
346 8 02	Vujić Z. Slavkova r. Vujić Osijek	Dravska obala 1-A	243/01	1/2
347 6 01	Vuković Ivan Osijek	Trđavica	237/01	1/1

Osječka tiskanica također ne predviđa povezivanje posjednika, već se isto vrši cjelovito (povezivanje u okviru upravne općine i vanjsko povezivanje) u strojnoj obradi izrađenih rasporeda doprinosa na dohodak iz poljoprivrede.

Ova tiskanica je interesantna iz razloga što joj je osnova matični broj posjednika, koji je broj predviđen i za kasnija nadovezivanja podataka ostalih službi o određenoj osobi na taj matični broj.

Razne osobe (članovi istog domaćinstva) imaju isti matični broj, ali sa drugom podoznakom izraženom brojevima u trećoj koloni matičnog broja.

Na primjer:

41 8 01 Bilandžić ud. Ivana Ivka r. Čavčić
41 8 02 Bilandžić Aleksandar Ivanov
41 8 03 Bilandžić Josip Ivanov

Oznaka 01 predstavlja nosioca domaćinstva i na njegov broj (ime) se vrši povezivanje i zaduženje obaveza plaćanja doprinosa, a oznake 02, 03 itd. predstavljaju članove domaćinstva upisanih u istom posjednom listu. Osječki primjer to naziva »suposjedništvo«.

Osnovani posjedovni list u toj tiskanici nosi uz svoj osnovni broj i podoznake, na pr. /1, /2, /3 itd. što označuje njegov redosljed nakon osnivanja. Svakom promjenom, novo izrađeni posjedovni list dobije novu podoznak. Kod prvog obnavljanja dobije oznaku /2, zatim kroz /3 itd.

Kolona u koju se upisuju podaci o dijelu posjeda, označava omjer suvlasnika u klasičnom smislu. Nedostatak tiskanice ili tačnije rečeno programa za taj podatak je u tome što se ne može iz sadržaja same tiskanice zainteresiranom kosjedniku odmah saopćiti tko su nosioci ostalih dijelova suposjedništva. Moguće je to postići traženjem istog osnovnog matičnog broja u abecednom popisu posjednika i to samo u slučaju, ako je nosioci ostalog dijela suposjedništva u istom domaćinstvu, jer u tom slučaju imaju isti matični broj. Ne bi bilo moguće odmah pronaći željeni podatak ukoliko bi nosilac ostalog dijela suposjedništva živio u kojem drugom domaćinstvu, jer bi u tom slučaju imao drugi osnovni matični broj.

Ova tiskanica bi uz daljnju analizu i izmjenu programa, u budućnosti mogla služiti kao zamjena sumarniku posjedovnih listova. O uputnosti toga dokazat će iskustvo u skoroj budućnosti. U tom slučaju postojala bi mogućnost i daljnjeg pojednostavljenja sadržaja.

d — Zagreb

U Zagrebu za sada još nije riješavan izgled i sadržaj tiskanice za abecedni pregled posjednika.

2 — SPISAK PARCELA

Osnovni dio pisanog dijela katastarskih operata, spisak parcela imaju slijedeći oblik i sadržaj:

a — *Pravilnik* (Spisak parcela)

OPCINA _____

Sifra ko.

KATASTARSKA OPCINA _____

SPISAK PARCELA

Broj parcele		Broj plana	Broj posjedovnog lista	Kultura	Klasa	Površina			Strana dodatka	Redni broj spiska promijena godina	Skica premjeravanja br./god.	Oznaka društvenog vlasništva	Primjedba
osnovni	podbroj					ha	a	m ²					

Broj parcele		Broj posjedovnog lista	Broj mape	Kultura	Klasa	Površina			Katastarski prihod din	Primjedba
osnovni	dio					ha	a	m ²		
	564/1	78	2	LIVADA	6	06	26	20,03		
564/2		205	2	LIVADA	6	12	62	40,38		
564/3		56	2	LIVADA	6	24	82	79,42		
564/4		298	2	PLITVICA		00	86			
	565/1	34	2	LIVADA	6	18	45	59,04		

Varaždinska tiskanica spiska parcela imade dugoljast oblik sa mogućnošću upisivanja podataka u 34 horizontalna reda. Kulture su ispisane punom oznakom alfa metodom.

Ako je parcela po strukturi cijela u jednom posjedovnom listu njezin broj je upisan u koloni »osnovni broj«, a ako se radi o dijelu parcele, bilo posjeda ili dvojne kulture i klase, broj parcele je upisan u dijelu kolone za broj parcele pod oznakom »dio«.

Nedostatak tiskanice je što ne sadržava kolonu za označavanje broja spiska promjene i broja skice izmjere, već se isti podaci mogu upisivati ručno ili strojno u koloni »primjedba«, te u tome odstupa od odredbe Pravilnika. Pravilnik je osim toga još i predvidio i kolonu »strana dodatka«.

Nadalje nije programski i oblikom tiskanice riješeno, da se u spisku parcela iskazuje i ukupna površina parcele, ukoliko je ona sastavljena iz više dijelova. Taj nedostatak imade osjetljivu težinu.

Tiskanica je inače dovoljno prostrana i pregledna. Rekapitulacija je izražena kao ukupni zbir površine svih parcela i katastarskog prihoda iza posljednje upisane parcele u spisku parcela. Stranice se ne zbrajaju posebno.

Oznaka društvenog vlasništva se upisuje sa slovom D uz broj posjedovnog lista. Na pr. 232D.

c — Osijek

K. O. TVRĐAVICA — PODRAVLJE

38

Broj parcele		Broj plana	Broj posje- dovnog lista	Kultura (način upotrebe zemljišta)	Klasa	Površina						Broj		Primjedba
						Dijela parcele			Ukupno			Spiska pro- mjena	Skice premj- eravanja	
						ha	a	m ²	ha	a	m ²			
830	0	3	173/01	Cesta 2. reda	0				1	98	34			D
	1			Gospodarska zgrada	0		1	16		6	62			
831	2	6	171/01	Dvorište	0		5	46						D
832	0	1	171/01	Željeznička pruga	0				4	20	11			D

Za razliku od varaždinske tiskalice spiska parcela, osječka je više kvadratnog oblika sa mogućnošću upisa 50 horizontalnih redova. Osječka geodetska služba uspjela je u pripremnim radovima riješiti pitanje dijelova parcela koji se odnose na dio posjeda. Provela je u cijelom katastarskom operatu za cijelo upravno područje označavanje svih dijelova kao posebno topografirane parcele, pa izrađeni spiskovi parcela sadrže samo dijelove koji se odnose na dvojnu kulturu ili dvojnu klasu. Broj sastavnih dijelova jedne parcele označen je u spisku parcela upisom broja kod svake stavke sa 1.2.3 itd.

Na primjer oznaka broja parcele 588¹, označava da se parcela sastoji iz dva dijela (ili kulture ili klase). Naziv kulture pisan je punim tekstom.

Spisak parcela sadržava posebnu kolonu za površine dijelova od kojih je sastavljena parcela i posebnu kolonu za ukupnu površinu parcele. Nadalje u strojnoj obradi obrađuje se podatak o broju spiska promjena kao i o broju skice izmjere.

Označavanje nekretnina u društvenom vlasništvu vrši se upisivanjem slova »D« uz određenu parcelu u koloni »primjedba«.

d — Zagreb

K. O.

POPIS PARCELA

Broj parcele	Broj plana	Broj posjed. lista	Kultura	Klasa	Površina						Promjena		Vrsta vlasništva	Primjedba
					Dijela parcele			Ukupno			Iskaz red. br./g.	Nacrt red. br./g.		
					ha	a	m ²	ha	a	m ²				

Zagrebačka tiskalica usklađena po Pravilniku određenim posjedovnim listom, a imade pred njim tu prednost što imade posebnu kolonu za površine dijelova parcela i posebnu kolonu za ukupnu površinu parcele, dobivenu sabiranjem pojedinih sastavnih dijelova parcele.

3 — POSJEDOVNI LIST

a — Pravilnik

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA

(strana 1)

KATASTARSKI KOTAR

Broj

KATASTARSKA OPĆINA

POSJEDOVNI LIST

Prezime, očevo ime i ime korisnika	Mjesto stanovanja	Kućni broj	Dio posjeda	Redni broj spiska promjena

Broj posjedovnog lista

Broj parcele		Broj plana	Broj skice	Zvano mjesto (naziv parcele)	Kultura	Klasa	Površina			Kat. prihod		Pri-novljen iz	Otuden iz	Red. br. spiska promjena godina	Broj z. k. uloška	Primjedba
osnovni	podbr.						ha	a	m ²	din.	p.					

b — Varaždin

SR HRVATSKA
OPĆINA VARAŽDINKatastarska općina: NOVAKOVEC
Katastarski kotar: VARAŽDIN

POSJEDOVNI LIST

Prezime, očevo ime i ime posjednika PEREC JELA r. HRZENJAK				Mjesto stanovanja NOVAKOVEC			Kućni br. 17	Red. broj spiska promjena		
Broj parcele		Broj mape	Naziv parcele	Kultura	Klasa	Površina		Kata- starski prihod din	z. k. ul.	Primjedba
osnovni	dio					ha	a			
9/1		3	SELO	KUCA I DVOR		05	61			
9/2		3	SELO	VOCNJAK	3	03	67	28,26		
	278	3	PREHOVI	ORANICA	2	13	92	180,96		
310		3	ZDENCINA	GRABA		03	63			

Broj parcele u slučaju da cijela pripada istom posjedniku upisuje se u koloni broja parcele pod oznakom »osnovni«, a ako pripada jednom posjedniku samo u dijelu, upisuje se u koloni broj parcele pod oznakom »dio«.

Na kraju posjedovnog lista izvršeno je razvrstavanje po kulturama uz naznaku površine za svaku razvrstanu kulturu i pripadajući katastarski prihod. Programski je taj dio, to jest razvrstavanje trebalo riješiti na način da ono bude uočljivije istaknuto (podvučeno ili odvojeno od posljednjeg upisa podataka o parceli).

Zbir površina i katastarskog prihoda posebno je uočljivo uokviren, kao i cijela kolona određena za površine parcela i katastarski prihod. Postoji mogućnost upisa u 35 horizontalnih redova, odnosno isto toliko stavaka.

Ne iskazuje se ukupna površina i ukupni katastarski prihod parcele ako se ona sastoji iz više dijelova, već je taj podatak upisan kao samostalan za svaku stavku.

Varaždinska tiskanica posjedovnog lista bila je u više navrata mijenjana. Prvi puta dok se još nije koristila alfanumerička metoda upisivanja podataka kod strojne obrade, već su se naziv posjednika i njegovo boravište ispisivali pisačim strojem, taj je sadržaj onda unašan na prednjoj strani tiskanice, a ostali podaci iz sadržaja posjedovnog lista upisani su na drugoj strani.

Kasnije je korišten posjedovni list, kome je na poleđini otisnuto rješenje o izvršenoj promjeni na zemljištu, koji se kao duplikat dostavljao zainteresiranom posjedniku radi obavijesti.

c — Osijek

KATASTARSKI KOTAR: DARDA
K. O. TVRĐAVICA — PODRAVLJE

POSJEDOVNI LIST

Broj
posjed.
lista

5/01

Matični broj	Prezime, ime i očevo ime Mjesto stanovanja i zadnja pošta	Ulica i kućni broj	Dio posjeda
58 2 01	CEROVAC VLADIMIR ANTUNOV OSIJEK	TVRĐAVICA 28	1/1 0

Broj parcele	Br. plana	Naziv parcele	Kultura	Klasa	Površina		Katastar. prihod	Broj	
					ha	a m ²		Spiska promjena	z. k. ul.
73/2 0	2	TVRĐAVICA	ORANICA	1	43	79	564,89		
1			KUCA	0		28			
111 2	2	TVRĐAVICA	DVORIŠTE	0	5	35			

Osječki posjedovni list također se štampa u dva primjerka. Na mekom papiru dostavlja se jedan primjerak posjedniku kao prilog rješenju, a tvrdi primjerak na polukartonu ostaje u arhivi uređa. Od, po Pravilniku određenog sadržaja odstupa u tome što nema kolonu u kojoj se upisuju veze, to jest oznake odakle je neka parcela pripisana u postupku vršenja promjena.

Osječka tehnika omogućuje istovremeno štampanje oba primjerka posjednog lista, jer su tiskanice providene indigo papirom koji prolazi zajedno sa tiskanicama kroz štampač stroja.

Prednost osječke tiskanice posjedovnog lista je pred varaždinskim u tome što je u glavi predviđen prostor za upis pet posjednika što ima prednost u pojedinim slučajevima za upis podataka o posjednicima u gradovima, iz poznatih razloga postojanja suvlasničkih posjedovnih listova koji traže upis većeg broja imena osoba koje imaju određena prava na nekretninama.

Ni jedan od navedenih uzoraka posjedovnog lista ne odgovara u cijelosti sadržaju propisanom Pravilnikom, a posebno iz razloga što pravilnički posjedovni list predviđa posebno naslovnu stranu, a posebno uloženu stranu.

I zagrebačka tiskarnica daje sve podatke o posjedniku i nekretninama na istoj strani.

d — Zagreb

KATASTARSKI KOTAR:

KATASTARSKA OPĆINA:

BROJ

POSJEDOVNI LIST

Red. br.	Veza na starješinu	Prezime, ime i očevo ime	Mjesto, ulica i kućni broj	Dio posjeda	Suvlasn. dio	Iskaz promjena

Broj parcele	Broj plana	Naziv parcele	Kultura	Klasa	Površina			Katast. prihod	Prešla u posj. list	Došla iz posj. lista
					ha	a	m ²			

U glavi tiskanice omogućen je upis za 10 imena suvlasnika ili posjednika. Radi ranije navedene specifičnosti o potrebama upisivanja raznih prava (vlasništva, suvlasništva, suposjedništva i korištenja) zagrebački posjedovni list predviđa mogućnost u posebnoj koloni upisivanja sa »dio« posjeda, suvlasništva kao i povezivanja na starješinu domaćinstva. Kolona u kojoj se upisuje broj spiska promjena spretno je ukomponirana u tiskanicu tako da može služiti istovremeno za promjene u nazivu posjednika kao i za promjene na nekretninama.

4 — SUMARNIK POSJEDOVNIH LISTOVA

a — Pravilnik

OPĆINA

KATASTARSKA OPĆINA

Šifra k. o.

SUMARNI PREGLED POSJEDOVNIH LISTOVA

Broj posjed. lista	Površina			Katastarski prihod		Brojevi kartica	PRIMJEDBA
	ha	a	m ²	dinara	para		

Tiskanica predviđa samo broj posjednovnog lista bez upisa podataka o imenu i prezimenu posjednika.

b — Varaždin

SUMARNIK POSJEDOVNIH LISTOVA

271 — 038 KNEGINEC

2

Ime i prezime	K. broj	Posjed. list	Kultura	Ukupna površina	Katastar. prihod	Broj parcela	Pri-mjedba
BENCIC MIJIN RUDOLF		39	ORANICA	26 22	207,37	2	0045 038
RADNICKA KNEGINEC D. 9/50			PASNJAK	1 58	2,69	1	
			NEPLODNO	6 11		1	
				33 91	210,06	4	
				27 80	210,06	3	8

Za razliku od Pravilnika, sadržajno je obogaćen što uz broj posjednovnog lista navađa ime i prezime posjednika, daje podatak o broju parcela upisanih u posjednovnom listu, daje razvrstan sadržaj posjednovnog lista po kulturama i to posebno za zemljišta pod kulturom i posebno za neplodna zemljišta kao i ukupan zbir razvrstanih kultura.

c — Osijek

SUMARNI PREGLED POSJEDOVNIH LISTOVA

K. O. TVRĐAVICA — PODRAVLJE

25

Broj posjed. lista	Prezime, ime i očevo ime Mjesto stanovanja i zadnja pošta ulica i kućni broj	Ukupna površina ha a m ²	Katastarski prihod dinara	Broj parcela
	Župančić Kuzman			
	Osijek			
327/01	Tvrđavica	65	8 37	97 1

Uglavnom je usaglašen sa Pravilnikom, uz razliku što omogućava i upis podataka o imenu i prezimenu posjednika kao i mjestu stanovanja.

Podaci su upisani prema tekućim brojevima posjedovnih listova. Kada bi se izradio program koji bi omogućavao da se u abecedni pregled posjednika unese odgovarajući podatak o veličini posjeda i katastarskom prihodu, ovakav sumarnik postao bi suvišan, odnosno pojednostavnila bi se izrada i održavanje katastarskih operata.

OPCINA
KATASTARSKA OPCINA

SEMARNI PREGLED POSJEDOVNIH LISTOVA

Šifra k. o.

Redni broj	Prezime, ime i očevo ime Mjesto, ulica i kućni broj	Broj stavka	Broj posjedovnog lista	U matičnoj katastar. općini				Podaci za raspored doprinosa						
				Površina			Katastar. prihod	Katastar. općina	stav. sumarn.	Površina			Katastar. prihod	
				ha	a	m ²				ha	a	m ²		

Od predloženih i napred opisanih oblika sumarnika posjedovnih listova, zagrebački sumarnik je najkompletniji, jer rješava pitanje povezivanja posjednika onako kako je to do sada bilo provodano na sabirnim listovima. Smatra se praktičnijim vršiti povezivanje posjeda u sumarniku nego u obecednom pregledu posjednika kako to predviđa Pravilnik, budući se podaci o posjedniku i o veličini i lokaciji njegovog posjeda nalaze pregledno predloženi na jednom mjestu. U ovom slučaju postavlja se pitanje i potrebe izrade abecednog pregleda posjednika, a naročito iz razloga što manipulacija strojem izrađenih dijelova katastarskih operata ne predstavlja poteškoću kao što je to slučaj kod klasičnih operata koji predstavljaju velike i debele knjige.

5 — RASPOREDI PO KULTURAMA I KLASAMA

a — Pravilnik

OPCINA
KATASTARSKA OPCINA

PREGLED POVRŠINA I KATASTARSKOG PRIHODA PO KULTURAMA I KLASAMA I
NEPLODNIH ZEMLJISTIMA

Kultura	Klasa	Privatni sektor																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
		Površina			Katast. prihod			Brojevi kartica	Površina			Katast. prihod			Brojevi kartica	Površina			Katast. prihod			Brojevi kartica																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
		ha	a	m²	din.	p.	ha		a	m²	din.	p.	ha	a		m²	din.	p.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								

RASPORED PO KULTURAMA I KLASAMA

217-034 KASTELANEC

1

Kultura	Klasa	Ukupna površina	Katastarski prihod	Broj parcela	Primjedba
ORANICA	1	4 30 11	6021,54	12	
ORANICA	2	39 12 06	50856,78	159	
ORANICA	3	44 75 77	50576,39	239	
ORANICA	4				

c — Osijek

RASPORED PO KULTURAMA I KLASAMA

K. O. TVRĐAVICA - PODRAVLJE

Kultura način upotrebe zemljišta	Klasa	Društveni sektor					Privatni sektor					U K U P N O				
		Broj parc.	Površina			Katast prih.	Broj parc.	Površina			Katast prih.	Broj parc.	Površina			Katast prih.
			HA	A	M			HA	A	M			HA	A	M	

REKAPITULACIJA

Oranica	84 1	24 1	66 23	77 67	27 2	641 226	565	179	43	73	201	806	649 1	204 1	10 23	50 67	229 2	447 226
Vrt							7		93	37		822	7		93	37		822
Voćnjak							3		25	39		251	3		25	39		251
Vinograd																		
Livada	34 26	41 150	91 00	99 83	18 18	630 987	44 9	20 87	89 75	23 75	9	456 108	78 35	62 150	81 88	22 58	28 19	086 095

d — Zagreb — Još nema izrađen oblik tiskanice, ali će vjerovatno biti vrlo sličan osječkoj.

Raspored po kulturama i klasama, u strojnoj obradi po Pravilniku nazvan »Pregled površina i katastarskog prihoda po kulturama i klasama i neplodnim zemljištem« doživio je najveće promjene u odnosu na isti u klasičnoj izradbi. Od klasičnog rasporeda koji je pisan na velikom broju stranica, strojno obrađeni imade samo jedan arak sa ispisanim svim podacima za jednu katastarsku općinu.

Varaždinska tiskanica razlikuje se od pravilničke, kao i osječke i zagrebačke što posebno obrađuje raspored za nekretnine u društvenom vlasništvu, a posebno za nekretnine u privatnom vlasništvu. Nadalje u ukupnim podacima raspoređenih kultura i klasa ne daje razdvojene podatke za društveni i privatni sektor vlasništva.

6 — RASPOREDI DOPRINOSA NA DOHODAK IZ POLJOPRIVREDNE DJELATNOSTI

Rasporedi su strojno obrađeni samo za one kolone koje smo do sada ručno ispisivali u klasičnim tiskanicama. Najbolje rješenje u tom pogledu imade osječka tehnika, jer je strojno izrađenim rasporedima riješila kompletno povezivanje, te isti služe u radu sa strankama umjesto obilne i obimne bivše kartoteke sabirnih listova.

Primjećuje se u naprijed opisanim postupcima da se ni jedna tehnika strojne izrade katastarskih operata u Hrvatskoj ne podudara sa izgledom tiskаница propisanih Pravilnikom. Razlog je u tome što su organizatori pri postojećim centrima bili prisiljeni donošati rješenja prije nego što je to učinio Pravilnik. Nadalje je za primijetiti da su pojedine tehnike donijele i bolja rješenja nego što ih je predvidio Pravilnik.

7 — ODRŽAVANJE STROJNO IZRAĐENIH KATASTARSKIH OPERATA

U svakom slučaju za moderan rad u katastarskom knjigovodstvu, jednako je važna izrada katastarskih operata u novoj tehnologiji, kao i istovremena mogućnost strojnog održavanja odnosno knjiženje promjena.

Što su nam u tom pogledu pružili Varaždin, Osijek i Zagreb?

Neriješen način strojnog održavanja strojno izrađenih katastarskih operata ostavilo je 1960. godine u zagrebačkoj katastarskoj službi loš dojam.

Varaždin je 1967. godine u korištenju mehanografskih usluga u Sloveniji, dijelom održavao strojno izrađene katastarske operate putem mehanografije, a dijelom za pojedine faze rada ručno. U minulih tri godine učinjen je u Varaždinu veliki napredak u tom pogledu. Sadašnji proces održavanja odvija se na slijedeći način:

Upisivanje promijenjenih podataka upisuje se i nadalje u spisak promjena. Tiskanica spiska promjena prilagođena je mehanografskoj obradi. Izostavljena je kolona katastarskog prihoda jer se obračun istog programskim rješenjem obračunava u stroju, te ga više nije potrebno obračunavati iz podataka tablica katastarskog prihoda.

U novoj tiskastici uvedene su kolone za broj sabirnog lista i šifre katastarske općine, a imaju svrhu povezivanja u okviru upravne općine. Zaključivanje spiska promjena vrši se koncem godine i to samo dijela, sabiranje po stranama, dok razvrstavanje po izmijenjenim kulturama i katastarskom prihodu otpada kao nepotrebno.

Nadalje se radi »vanjskog povezivanja« ispunjava jednom godišnje posebna tiskanica kojom se izvještava uprava prihoda u svrhu cjelovitog zaduživanja doprinosa na dohodak iz poljoprivrede. Strojno izrađen raspored obuhvaća samo »unutrašnje povezivanje« to jest u okviru upravne općine. Komuniciranje sa stranim uredima u svrhu povezivanja vrši se na uobičajen način.

Izmjene podataka u spisku parcela vrše se precrtavanjem izmijenjenog podatka o parceli crvenom tintom. Za razliku od klasičnog održavanja spiska parcela, mehanografski spisak zahtijeva brisanje svakog podatka o parceli bez obzira o kakovoj se promjeni radi. Kod klasičnog smo brisali samo onu parcelu koja je bila dijeljena u površini ili kulturi. Prilikom precrtavanja podataka unaša se godina u kojoj je promjena izvršena.

Mehanografskim putem izrađuje se svake godine dodatak spisku parcela za sve parcele koje su bile pod promjenom. Dodatak je složen aritmetičkim redom parcela i strojno zbrojen. Dodaci se nadovezuju za svaku godinu na osnovni dio spiska parcela.

Izmjenom podataka u posjedovnom listu, postoji potreba obnove cijelog posjedovnog lista bez obzira o kakovoj se promjeni radi. Promijenjeni posjedovni list odlaze se u arhivu i čuva radi eventualne potrebe. Rok čuvanja takove arhive još nije definiran, ali će bez sumnje na taj rok imati utjecaj arhivski prostor. Za sada to još ne predstavlja veće poteškoće, a vrlo vjerovatno neće ni u bliskoj budućnosti.

Radi izrade rješenja o izvršenoj promjeni u katastarskom operatu ispunjava se jedna pomoćna tiskanica iz koje se onda unašaju podaci u samo rješenje. Rješenje se ispisuje na poledini duplikata izmijenjenog posjedovnog lista i uručuje zainteresiranom posjedniku.

Ispisivanje pomoćne tiskаницe radi izrade rješenja izgleda kao nepotrebno povećanje posla, jer bi se isti podaci mogli uzimati i iz spiska promjena, ali se to čini iz razloga praćenja promjena po pojedinim posjedovnim listovima, posebno za one koji bi tokom godine bili više puta u promjeni.

Sve izvršene promjene u posjedovnom listu registriraju se i u sumarniku posjedovnih listova na isti način kao i u spisku parcela, to jest precrtavanjem izmijenjenog podatka i stavljanjem oznake godine kada je promjena izvršena. U slučaju da je jedan posjedovni list prestao važiti stavlja se oznaka »Prestao«.

Dodaci sumarniku, mehanografski izrađeni, složeni su po abecednom redu i sumirani po površini i katastarskom prihodu.

Rasporedi po kulturama a i klasama sastavljaju se jednom godišnje sa strojno razvrstanim podacima za sve kulture i klase jedne katastarske općine kao i za cijelu upravnu općinu.

Iskaz promijenjenih posjedovnih listova otpada u cijelosti kao nepotreban, jer se točnost i kontrola knjiženja postizava na drugi način.

Točnost izvršenih promjena u strojnoj obradi provjerava se još jednom kolacioniranjem sa podacima upisanim u spisku promjena.

Dakle ručni rad na održavanju i knjiženju promjena u katastarskim operatima u Varaždinu sveden je na najmanju moguću mjeru.

Sasvim je različit način održavanja i provođenja promjena u Osijeku. Unaprijed su konstatirane sve moguće promjene koje mogu nastati u održavanju katastarskih operata, a imade ih otprilike oko 25.

Promjene se prema do sada predviđenom pravačaju šest puta godišnje to jest svaka dva mjeseca, a kasnije se zamišlja i svakih mjesec dana. Bušenjem ulaznih medija, mijenjaju se podaci koji su sadržani u memorijama elektronskog računara, a za uredske kartoteke izrađuju se dodaci spiskovima, parcela i sumarnicima. Posjedovni listovi se kod svake promjene u cijelosti obnavljaju.

Podaci o promjenama na zemljištu upisuju se u posebne matične listove kao i kod izrade novog katastarskog operata. Iz tako upisanih podataka vrši se bušenje kartica, a sam spisak promjena izrađuje se strojno putem računara.

Na prvi pogled malo neobično i dobiva se dojam da uz takav način rada imade više posla nego prilikom sastavljanja spiska promjena u klasičnom održavanju. To važi naročito kod promjena koje su predočene u većim prijavnim listovima sa velikim brojem izmijenjenih podataka. U stvari takav način rada i jest nešto opsežniji (ali je sve ovisno o sticanju potrebnih navika u radu) jer zahtijeva radi provođenja i izvađanja logičnih kontrola putem računara, točan redoslijed vršenja promjena odnosno upisivanja pojedinih stavaka promjena u matične listove. To se posebno odnosi na slučajeve cijepanja parcela, njihovog spajanja kao i određivanja površina novo osnovanih parcela.

Tako strojno izrađen spisak promjena iz podataka bušenih kartica podliježe još jednoj vizuelnoj kontroli i tek se onda prelazi na mijenjanje katastarskih podataka smještenih na magnetnim memorijama. Ništa se ne prepušta slučaju.

Stroj zajamčuje provođenje samo onih promjena koje su ispravno unešene u matične listove za podatke u starom stanju. Ako se neki podatak ne slaže sa podatkom koji je ranije memoriran u stroju, takav podatak stroj ne uzima u obradu, odbacuje ga. Kod vršenja tih logičnih kontrola u stroju, uzete su u obzir (ako ih možemo tako nazvati) sve finese u kojima čovjek može griješiti prilikom unašanja podataka o dosadašnjem stanju. Vizuelna verifikacija strojno izrađenog spiska promjene sa podacima koji su sadržani u prijavi, vrši se radi provjeravanja točnosti upisa podataka o novom stanju, i to uglavnom onih koje stroj ne može konstatirati da su pogrešni, a to su eventualni pogrešni upis podataka o novoj kulturi, klasi ili nazivu posjednika.

Izmijenjeni podaci u katastarskom operatu na prikladan način se precrtaju, a nova stanja se iskazuju u strojno izrađenim dodacima spiskovima parcela i sumarnicima. Raspored po kulturama i klasama izrađuje se na jednom arku za cijelu katastarsku općinu i to za ukupno stanje upravne općine kao i za svaku katastarsku općinu posebno.

Od održavanja posjedovnih listova preostaje samo rad na fizičkoj zamjeni starog posjedovnog lista sa novim. Dijelovima katastarskih operata koji su opterećeni velikim brojem promjena izrađuju se prema potrebi u svako vrijeme kao kompletne cjeline.

Rješenja se izrađuju strojno i maksimalno su prilagođena potrebi i želji da posjedniku bude u cijelosti jasan način na koji je došlo do promjene u njegovom posjedovnom stanju. Iz rješenja je vidljivo odakle je pojedina parcela pripisana odnosno kamo je otišla otpisana parcela. Nadalje je vidljiv način na koji su parcele spajane odnosno cijepane, To omogućuje veliki broj izrađenih programa kao i konfiguracija računara.

Osječka tehnika predviđa svake godine izradu novih sumarnika, spiskova parcela, abecednih pregleda posjednika, odnosno obnovu cijelih katastarskih operata.

Uz obnovljene dijelove ili cijele katastarske operate, svake se godine dobivaju i izrađeni rasporedi doprinosa na dohodak iz poljoprivrede, sa uvijek ažurnim podacima sadržanim na magnetnim memorijama strojeva.

U daljnjoj predviđenoj integralnoj obradi podataka katastarskog knjigovodstva sa podacima iz uprave prihoda, financijska služba općine dobivat će cjelovit raspored za naplatu doprinosa i poreza.

Odgovarajući programi omogućuju izradu takovih rasporeda da prestaje potreba održavanja sabirnih listova a uvjerenja se izdaju neposredno iz rasporeda doprinosa, čiji jedan primjerak stoji službi na raspolaganju i korištenju.

Informacije o zagrebačkoj tehnici još nije moguće navesti, budući da organizatori još nisu riješili sva pitanja održavanja katastarskih operata novom tehnologijom, ali vjerovatno nekih većih razlika od osječke tehnike neće biti, jer se radi o približno istoj konfiguraciji stroja istog proizvođača, to jest firme IBM.

Kada raspravljamo o mogućnostima nabave računara ili o mogućnostima priključivanja i korištenja usluge nekog već postojećeg računskog centra, prva će nam misao biti o veličini troškova koji su skopčani sa prelazom na automatsku obradu podataka katastarskog knjigovodstva.

Da pokušamo analizirati sve okolnosti o kojima je ovisna cijena računskog centra ili usluga koje taj centar treba da vrši katastarskoj službi.

U prvom redu brzina računara imade određenu ulogu u kalkulaciji cijena. Brzina se odnosi na mogućnost brzine čitanja podataka kao i brzine štampanja (pisanja) istih. Ove brzine odnose se u omjerima 1:6—8 između malih i velikih računara. Dok mali računari stoje oko 1 milijun novih dinara, dotle veliki računari stoje i 10—15 milijuna d. dinara. U tim se omjerima kreću i cijene po jednom radnom satu stroja.

Ti su pokazatelji u svakom slučaju prilično grubo zaokruženi, jer bitan utjecaj na cijenu imade i razlika u konfiguraciji pojedinih računara.

Iako je rad manjih računara u masovnoj obradi podataka i do 50% skuplji, za određene slučajeve ipak imade veliku primjenu. To dolazi u obzir posebno radi racionalnijeg korištenja samog stroja u mjestima koja su udaljenija od lokacija velikih sistema, a mogu služiti takovim velikim sistemima kao sateliti u obradi podataka.

Za našu praktičnu primjenu u automatskoj obradi podataka katastarskog knjigovodstva, a posebno za potrebe integralne obrade podataka jedne komune, računari treba da »gutaju« velike mase podataka. Ulazne i izlazne mogućnosti takovih strojeva moraju biti fleksibilne i uz vrlo brzo čitanje i brzo štampanje informacija stroj je ekonomičan. Za razliku od ove vrste obrade podataka, u obradi inženjersko analitičkih podataka, strojevi treba da zadovoljavaju suprotne uvjete. Ulazi i izlazi podataka mogu biti sporiji (iako se te brzine mjere u dijelovima sekundi) ali traže mnogo veći angažman logičnih i aritmetičkih dijelova centralne jedinice radi obrade manje količine informacija drugog tipa.

Proizvođači nude širok asortiman strojeva i izbor nije ni u kom slučaju lagan. Da li će potencijalni kupac posvetiti veću pažnju tehničkom i vanjskom izgledu računara (mogućnost ulaza i izlaza podataka) ili će više voditi računa o postojećim standardnim programima, stručnoj pomoći proizvođača u korištenju strojeva, mogućnosti servisiranja i drugim momentima koji igraju veliku ulogu, ovisi o njegovoj tehničkoj upućenosti. On mora biti sposoban ocijeniti sve ove elemente, mora biti svjestan činjenice o relativno brzom zastarijevanju sistema, on mora imati predodžbu o mogućnostima priključivanja nižih konfiguracija strojeva višim itd.

Tendencija za sada, a vrlo vjerovatno i za bližu budućnost, jeste orijentacija potencijalnih kupaca u Hrvatskoj da se orijentiraju na proizvođača koji svojim renomeom jamči uspješno korištenje nabavljenog računara, koji daje svoju tehničku i stručnu pomoć u instalaciji strojeva, školovanju kadrova organizatora i programera kao i održavanju strojeva. Uz neke poznatije svjetske firme, takav bi proizvođač bila firma IBM.

Toliko o općenitom. Sigurno je da smo u situaciji da moramo razmišljati o našim potrebama, željama i mogućnostima kako naše općinske geodetske službe i katastarsko knjigovodstvo uključiti u novu tehnologiju obrade katastarskih podataka.

Bitno je pitanje postaviti ovako:

1 — Da li možemo računar nabaviti samostalno i kao takvog koristiti te kakvu konfiguraciju izabrati u tom slučaju.

2 — Da li biti suvlasnik i sukorisnik strojeva.

3 — Da li se orijentirati na već uvedeni centar i koristiti njegove usluge na komercijalnoj osnovi.

4 — I kao konačno, postoji li mogućnost osnivanja jednog republičkog centra koji bi bio servis svih općinskih geodetskih službi, izrađivao katastarske operete i vodio brigu oko njihovog održavanja.

Prije nego se na ta osnovna pitanja dade odgovor potrebno je imati i uvid u troškove koje izazivaju predradnje prije prelaska na automatsku tehniku u katastarskom knjigovodstvu.

Namicanje sredstava u takvoj akciji i pokazanim kretanjima u cijeloj upravnoj djelatnosti, vjerovatno ne bi bilo uputno prilaziti samo sa pozicija potreba općinske geodetske službe, kada je očito da se ide za integralnom obradom svih podataka upravnih i komunalnih djelatnosti. Potrebno je u tome odrediti samo odgovarajuće mjesto općinskoj geodetskoj službi. Uobičajeno je bilo da sada u svim pokušanim uspješnim i manje uspješnim nastojanjima (ne samo u Hrvatskoj) prelaza na automatsku obradu podataka u upravi, da podaci katastarskog knjigovodstva budu kao eksperimenat u okviru istih.

Dakle u raščišćenom pojmu, da je integralna obrada podataka jedne društvene političke zajednice (općine) najoptimalnija to je u tom smislu potrebno izlagati i opravdavati traženje sredstava.

Sredstva za automatsku obradu podataka (osim sredstva za nabavu računara) mogu se vidljivo podijeliti na tri grupe i to:

1 — Sredstva za obavljanje pripremnih radova.

2 — Sredstva za izradu katastarskih operata u strojnoj obradi, kao i nabava odgovarajućih namještaja.

3 — Sredstva za održavanje katastarskih operata strojnom obradom.

Sredstva navedena pod 2. i 3. su prividno veća, ali su pod 1. na isti način stvarna. Stvarna su u toliko što se rad plaća kroz redovite osobne dohotke za obavljanje redovite djelatnosti službe. Pojedine službe, ovisno o financijskim mogućnostima društveno-političke zajednice, moći će dio troškova u predradnjama financirati kao posebne budžetske stavke, te će službe u tom slučaju lakše i pod povoljnijim okolnostima vršiti pripreme za prijelaz na automatiku. U svakom slučaju očekuje se u svim službama pojačani napor u vršenju priprema uz istovremeno izvršavanje redovitih poslova. Da se taj napor isplati nedvojbeno je u prvom redu iz razloga zbog kojih i prelazimo na automatiku.

Mogu se ti razlozi i posebno nabrojiti, iako nisu u svim detaljima za sve službe isti. Prvenstveni je razlog svakodnevna ažurnost u održavanju katastarskih operata, moderniji način poslovanja katastarskih knjigovođa, suvremeniji izgled katastarskog knjigovodstva i katastarskih operata, zatim otpadanje pojedinih faza rada u katastarskom knjigovodstvu koje su zauzimale veliki opseg radnog vremena kao:

1 — Pisanje rasporeda doprinosa na dohodak iz poljoprivrede.

2 — Opseg knjiženja u katastarskim operatima sveden je na minimum.

3 — Zaključivanje svih osnovnih knjiga katastarskog knjigovodstva koncem poslovne godine.

- 4 — Vođenje iskaza promijenjenih posjedovnih listova.
- 5 — Vođenje i održavanje rasporeda po kulturama i klasama.
- 6 — Vođenje sabirnih listova.
- 7 — Pisanje rješenja i drugi navedeni poslovi.
- 8 — Oslobođenje tehničkih radnika od povremene ispomoći u administrativnom poslovanju.

Ali da se vratimo na troškove i cijene o kojima je uvodno bila riječ. Prvenstveno treba imati u vidu cijenu izrade katastarskog operata na klasičan način. Ta se cijena u sadašnjim okolnostima kreće otprilike 2 do 2,2 novih dinara brutto, po stavci izrađenog spiska parcela. Ta je cijena dijelom rezultat stvarne vrijednosti izvršenog posla, a dijelom mogućnosti naručioca posla.

Po inerciji i do sada još neobrazloženoj osnovi, te se cijene apliciraju i na strojnu obradu po istim osnovama kao za cijenu ručnog rada.

Do danas ni jedan izvođač ili uslužilac nije mogao ili nije želio dati realne elemente o troškovima strojne obrade podataka katastarskog knjigovodstva. Cijene se uglavnom prihvaćaju po naručiocima, bez većeg prigovora, jer je mogućnost samostalnog izbora izvođača neznatna ili praktički vrlo otežana. Promatrajući tu činjenicu sa stanovišta izvođača, nepostojanje elemenata za cijene i odgovarajućih financijskih pokazatelja je i razumljiva, jer su uglavnom svi izvođači u eksperimentalnoj fazi, iako već određeni praktički djeluju.

Realno bi bilo očekivati osjetljiviju razliku cijena u korist automatike. Neka iskustva iz ranijih godina, koja su se održala i afirmirala u strojnoj obradi, pokazuju da se odnos cijena za klasičan rad i rad u strojnoj obradi kreće 1,5:1 za korist strojne obrade.

Formiranje cijena usluga jednog računskog centra, trebalo bi se bazirati na dva osnova:

- 1 — Radni sat strojeva.
- 2 — Kapitalizacija uloženog truda na izobrazbi kadrova, izradi standardnih programa, organizacionih rješenja i sl.

Cijena efektivnog rada stroja elektronskog sistema visoke konfiguracije kreće se oko 2.000 n. dinara po radnom satu, dočim cijena i vrijednost elemenata navedenih pod red. br. 2. je nedefinirana i može izvođaču služiti kao osnov za pregovaranje, i za stvaranje širih raspona koji su uglavnom usmjereni na što bržu amortizaciju sredstava uloženih u strojeve.

Ako vrednovanje tih elemenata prelazi norme shvatljive ekonomske opravdanosti i računicе dobrog gospodarenja za naručioca usluge, dolazimo u težu situaciju oko nastojanja da se općinske geodetske službe orijentiraju na primjenu automatike u radu katastarskog knjigovodstva.

Svakako da u odlučivanju o prelasku na automatiku igra ulogu cijena usluga, pojedinih faza rada, kao i sveukupni troškovi. Sama visina cijene može imati određenu težinu pri prelazu na automatiku, ali sigurno neće biti presudna u sveukupnoj akciji prijelaza na novu tehnologiju. Sam prijelaz bit će uvjetovan drugim objektivnim kriterijima kretanja u društvu u širem smislu, kojim ćemo se kriterijima morati prilagoditi. To neće biti iz razloga pomodarstva, već praktičnosti i stvarnih potreba. Administracija u svim oblastima dolazi u situaciju da zaostaje za potrebama koje diktira praktičan život i bit će primorana tražiti rješenja u primjeni nove tehnologije. Što prije, to bolje.

Ako bi kao orijentacionu cijenu izrade novih katastarskih operata u strojnoj izradi uzeli dva nova dinara po izrađenoj stavci (cijena bez pripremnih radova, tiskanica i novih namještaja), možemo sa izvjesnom sigurnošću ulaziti u pregovore za osiguranje potrebnih sredstava. Znači praktički, služba koja održava u svojoj evidenciji 100.000 parcela, imala bi troškove na izradi novih operata cca 200.000 novih dinara. Tvrdnja, koja se može prihvatiti kao opravdana, da sa povećavanjem broja parcela opadaju i troškovi izrade novih operata, trebat će se u praksi i dokazati.

Navedena cijena od dva nova dinara po stavci izrađenog operata može poslužiti kao dovoljno siguran i pouzdan financijski pokazatelj, a stvarnu cijenu formirat će u idućim godinama praktično iskustvo.

Cijena usluga varaždinskog mehanografskog centra za izradu novih katastarskih operata iznosi 1,4 n. dinara po stavci spiska parcela, a u postupku održavanja 2,0 n. dinara po stavci promjena u spisku promjena na osnovu novog stanja. Uz navedenu cijenu koja je važila 1968/69. god. dakle na startu praktičnog djelovanja varaždinskog centra, izrađivano je pri

a — izradi operata: Spisak parcela, posjedovni list u jednom primjerku, sumarnik, raspored po kulturama i klasama. Za drugu kopiju posjedovnog lista (koja je uručivana posjedniku), plaćala se posebna cijena od 0,20 n. dinara.

b — u održavanju operata: promijenjeni posjedovni list u 2 primjerka, dodaci sumarniku, spisku parcela i abecedno mpregledu posjednika i obnovljeni raspored po kulturama i klasama.

c — za raspored doprinosa na dohodak iz poljoprivrede plaćalo se 1,40 n. dinara po stavci sumarnika plus stavci rasporeda doprinosa. U 1970. godini cijena održavanja operata popela se praktično na 3,5 n. dinara po stavci promjena iz spiska promjena (kretala se od 2,94 n. dinara za 8.000 stavaka promjena do 5,64 n. dinara za 1.000 promijenjenih stavaka). U 1971. godini cijena postaje još nepovoljnija za naručioca jer se uz nepromijenjenu cijenu smanjuje obim obavljene usluge u održavanju operata (otpada izrada obnovljenog rasporeda po kulturama i klasama, odnosno za njegovu izradu zaračunava se 0,20 n. dinara po ukupnom broju parcela u održavanju).

Osječki centar, odnosno općinska služba za elektronsku obradu podataka iznosi u pokušanim pregovorima saradnje osjetljivo više cijene za izradu i održavanje novih katastarskih operata. Obrazloženje takovog stava proizlazi da je u cijeni uračunat trošak tiskanica (koji troškovi zaista nisu mali jer se papir posebne kvalitete i težine uvozi iz inozemstva).

Formiranje cijene za strojno održavanje katastarskih operata u Osijeku vrši se na osnovu promijenjene stavke u spisku promjena, već prema ukupnom broju parcela koje upravna općina imade na održavanju, i to uz osjetljivo visoku cijenu po jednoj stavci. Takav stav proizlazi na osnovu činjenice, da se vršenje promjena u osječkoj tehnici vrši u intervalima od dva mjeseca, i godišnjom obnovom dijelova ili prema potrebi cijelih katastarskih operata.

Ovakovom računom koja može biti ekonomska i opravdana za izvođača odnosno centar koji vrši uslugu, općinska geodetska služba koja se želi priključiti takovom centru i koristiti njegove usluge, dovedena je u situaciju da strojna obrada podataka postaje za nju osjetljivo skuplja, da troškovi u apsolutnom iznosu prelaze troškove klasičnog ručnog rada i da još uz taj iznos imade posebne troškove u vidu osobnih dohodaka katastarskih knjigovođa koji i nadalje rade na poslovima održavanja.

Kako se ne može tražiti od jednog centra da posluje sa gubitkom, odnosno nije mu moguće radi nekih viših interesa (želja za što brže uključivanje u novu tehnologiju) uvjetovati cijenu usluge, koje bi bile nepovoljne za njega, to će takove probleme riješiti najuspješnije samo vrijeme, odnosno konkurencija na tržištu ponuđača usluga, a koja se već praktički počinje osjećati.

Kroz takovu sliku cijena, potencijalni korisnik usluga nekog centra počinje gubiti povjerenje u mnogo naglašavane tvrdnje o pozitivnom financijskom efektu strojne obrade katastarskih podataka. Preostaje nam u tom slučaju (ako se mirimo sa situacijom da strojna obrada podataka katastarskog knjigovodstva može biti i skuplja od ručnog rada) konstatacija o modernijem poslovanju, ažurnosti i velikim radnim efektima, uz eventualnu kasniju mogućnost snižavanja troškova održavanja, smanjivanjem kapaciteta radnika u katastarskom knjigovodstvu.

Posebna je tema o kojoj se vodi podosta razgovora, za naše prilike još nedorečene, jest smanjivanje broja radnika u katastarskom knjigovodstvu nakon uvođenja automatike. U svakom slučaju pogrešno je shvaćanje da uvođenje automatike odmah povlači za sobom i smanjivanje broja katastarskih knjigovođa. Ako bi to bila i mjestimično opravdana pojava i potreba, ona ne nastupa odmah, već u jednom razumnom roku otprilike do dvije godine nakon uvađanja automatike. To je konkretno pokazala i praksa. Svjetsko iskustvo ukazuje, da u zemljama u kojima postoje brojni i dobro uvedeni elektronski centri, trebaju i traže sve više radne snage. Izvjesne dislokacije radnika na druga radna mjesta su moguće, ali bojazan o stvaranju nezaposlenosti radi uvađanja automatike je bez osnova. Pružiti otpor uvađanju nove tehnologije iz tih razloga bio bi apsurd za današnjicu.

U tom čitavom kontekstu razmatranja o troškovima i cijenama, potrebno je naglasiti i navesti primjer i način kako se mogu osigurati sredstva za prijelaz na automatiku. Spominju se kao mogućnost, a sama primjena određenog načina je u nadležnosti općinskih skupština koje provode politiku i nadzor nad pribavljanjem i trošenjem sredstava za određene namjene na svom upravnom području.

Najsvrshodnije rješenje je ono koje rezultira osiguranjem sredstava radi obavljanja predviđenih programa, kroz budžet društveno-političke zajednice koja alimentira službu. Ako se potrebna sredstva bespovratno osiguravaju službi, kao sredstva radi uspješnog obavljanja funkcija društveno-političke zajednice i njenih organa, radi ubrzanja procesa rada, radi dobivanja savremeno obrađenih podataka katastarskog knjigovodstva putem primjene savremenih sredstava za rad, u takovim slučajevima rad na izradi novih katastarskih operata u novoj tehnologiji neće izazvati veće probleme.

Složenije je, ali u svakom slučaju moguće da se uspješno riješi, jest osiguranje sredstava službi uvjetovanih na povratak.

Da li se vraćanje tako ustupljenih sredstava zajednici vrši regresom putem naplate dostavljene kopije (prijeписа) posjedovnog lista, ili posebnim obračunom kroz raspored doprinosa na dohodak iz poljoprivredne djelatnosti, ili primjenom tarifnih stavova općinske Odluke o administrativnim i katastarskim taksama za tu vrstu poslova, odlučuje u okviru svojih prava i nadležnosti u provođenju financijske politike Skupština društveno-političke zajednice.

9 — ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Nakon što smo orijentaciono upoznali, i za današnje prilike još izvjesnim koeficijentom nesigurnosti u određivanju troškova prevođenja podataka katastarskog knjigovodstva na automatsku obradu, možemo si postaviti još niz pitanja na koja se mogu dati određeni i neodređeni odgovori. Ta se pitanja odnose na suštinske probleme oko uvađanja automatike i suvremenih sredstava rada u upravne službe.

Primjedbe za uvađanje elektronike u sadašnjoj fazi rješava samo rutinski dio poslovanja katastra kao i ostalih općinskih službi za sada imade svoj osnov. Preuzimanje intelektualnog rada upravljanja u raznim oblastima upravnog djelovanja na osnovu strojno obrađenih podataka, racionalizaciju djelovanja i upravljanja na osnovu njih, za naše prilike u ovom razdoblju »uhodavanja« je stvar dalje budućnosti. To je sasvim prirodno i ne treba se pribojavati da u budućnosti neće biti drugačije. Možemo u ovoj situaciji biti čak i zadovoljni da se rutinski poslovi moderniziraju i povećava produktivnost rada, iako nam to zadovoljstvo ne smije biti krajnji cilj već spoznaja da treba težiti efikasnom upravljanju koje će se postići samo integralnom obradom podataka. A dok stignemo dotle, na tom putu i kroz to vrijeme iskristalizirat će se odgovori, praktična i povoljna rješenja za mnoge probleme. U nekim ćemo biti aktivni sudionici, a u nekima samo korisnici iskustava drugih.

Radi uspješnosti djelovanja na tom području smatram da je potrebno da republički organi uprave nadležni za geodetske poslove na svom nivou oforme studijske grupe (izobražene stručnjake sa širokim znanjem o svim aspektima automatske obrade podataka) koji bi u svakom pojedinom slučaju bili savjetodavni organi računskim centrima pri prevođenju pojedine katastarske službe i njenih podataka na strojnu obradu. Ta služba bila bi ujedno oslonac i savjetnik svake pojedine općinske službe u takovim situacijama, (a ne samo formalni inicijatori i tumači potreba uvađanja automatike), a time i odgovorna služba za uspjeh ili propašaj u takovim akcijama.

Otpora za uvađanje automatike, koji bi se bazirao na pomanjkanju svijesti o uvađanju iste više i nema, pa je samo verbalno usmjeravanje pojedinih službi na prijelaz postalo i suvišno.

Navedena stručna služba takovog profila i znanja i odgovornosti uspješno bi odlučivala i savjetovala o slijedećem:

- da li pojedina općina može samostalno razvijati svoj sistem prijelaza na automatsku obradu podataka;

- kako treba prilaziti primjeni automatike u razvijenim komunama (gradovima), polurazvijenim komunama i komunama koje su po svojim finansijskim i stručnim mogućnostima ispod republičkog prosjeka;

- kako primijeniti iskustva pojedinih komunala koje su već sa uspjehom riješile mnoga suštinska i stručna pitanja u prijelazu na automatiku, na one koje tome teže i imaju za to najpovoljnije uvjete;

- ujednačiti i sinhronizirati napore svih na najpovoljnija i najprihvatljivija rješenja;

- prenositi iskustva naprednih dostignuća na tom polju postignutih u drugim republikama i inozemstvu opširnim upoznavanjem o situaciji i mogućnostima;

- kako se odnositi i aktivno sudjelovati u raspravama pri odlučivanju i savjetovanju o nabavi sistema, većeg ili manjeg, lokalnog značaja samo za jednu općinu ili šireg značaja za jednu regiju, nabave perifernih strojeva, birotehničkih sredstava niže ili više mehanizacije;

— o mogućnostima objedinjavanja sredstava za investicije takovog karaktera ukoliko se pokaže potreba ili mogućnost;

— usmjeravati službe na korištenje usluga postojećih centara i vršiti ispomoc u obliku saradnje u takovim kontaktima;

— proučavati mogućnost uklapanja podataka katastarskog knjigovodstva u kasniju integralnu obradu podataka sa ostalim upravnim i komunalnim službama;

— savjetovati o svim ostalim pitanjima sa tog područja, koja su brojna i neprekidna.

Cinjenica jest da malo od tih pitanja imade sigurne odgovore i rješenja, i da su pojedinačni uspjesi plod nastojanja pojedinaca ili su došli izvan službe.

Takvim rješenjem dobili bi vjerovatno i pravilan odgovor na postavljena pitanja u prethodnom poglavlju o izboru sistema ili prihvaćanja međusobne saradnje sa službama koje su u tim poslovima poodmakle naprijed.

Prema do sada ukazanoj praksi i iskustvima, najviše i najpovoljnije uvjete za prelaz na automatiku imaju službe u regionalnim centrima i mjestima gdje postoje finansijski i proizvodno jači industrijski kapaciteti koji su sposobni ulaziti u investicije oko nabave sistema visoke mehanizacije. To su Zagreb, Osijek, Bjelovar, Varaždin, Karlovac, Pula, Rijeka, Split, Sibenik, Zadar, Slavonski Brod, Sisak i dr.

Za manje sredine takovi su sistemi nerentabilni i bili bi neiskorišteni, pa bi u stvari nabava visoke mehanizacije u takovim sredinama predstavljao finansijski promašaj.

Naprotiv tome, opskrbljivanje slabijih komuna sa raznim jeftinijim sredstvima mehanizacije predstavlja neposrednu opasnost i zapreku za što skorije uključivanje u uspješne tokove automatike o kojima je uvodno bila riječ.

Postavljena su i pitanja o mogućnosti osnivanja posebnog republičkog centra, koji bi bio sposoban zadovoljavati potrebe katastarskog knjigovodstva svih općinskih geodetskih službi na području Hrvatske. Svakako da je pitanje umjesno u odnosu na razvitak tehnike, ali je to bez sumnje do sada neproučen i neispitan problem. Sistem terminala i teleprocessinga riješen je u inozemstvu tek za područja pojedinih gradova, i bilo bi u našoj situaciji neumjereno davati optimističke prognoze u vezi toga (skupoća uređaja, financiranje, komuniciranje i sl.). Kada bi postojale takove mogućnosti, prednosti bi bile nedvojbene, a posebno u odnosu na kasniju integralnu obradu podataka.

Potrebno je naglasiti da su podaci službe katastarskog knjigovodstva vrlo zahalvan medij za automatsku obradu jer su standardni, nisu podložni čestim izmjenama kao propisi o oporezivanju, doprinosima iz raznih osnova privređivanja, socijalnom osiguranju, podložnih masovnim varijacijama lokalnih propisa koji se razlikuju od općine do općine. Katastarske podatke karakteriziraju velike serije istovrsnih elemenata, a to je vrlo važno za adaptaciju automatske obrade.

Proći će još mnogo vremena dok se stvore mogućnosti uključivanja manjih, sada postojećih računskih centara, i onih koji će biti tek osnovani, u velike sisteme, i to treba da nam daje poticaj u traženju najboljih rješenja za sadašnje uvjete. Ta se rješenja traže iznalaze ali s obzirom na brzi razvitak tehnologije računara i sistema, studijski rad oko toga je spor, i to dovađa do nesigurnosti, a često i do pretjeranog opreza u primjeni onog što je kao uspješno već i potvrđeno.

Elektronski sistemi su neophodni instrumenat sutrašnjice u modernoj administraciji, i naš stvaran susret sa njim u katastarskom knjigovodstvu u ovom deceniju je neizbježan.